

Fagplan dansk

Formål

Danskundervisningen er et vigtigt omdrejningspunkt i elevernes dannelse på friskolen. I danskundervisningen møder eleverne fællesmenneskelige spørgsmål, hvor der er plads til at undre sig, selv stille spørgsmål og give mulige svar. Fagets fire kerneområder læsning, litteratur, fremstilling og sprog bygger på en dialogisk tilgang, hvor fundamentet er forståelse for livets mangfoldighed og viden om hvordan dette kan udtrykkes gennem indhold, form og sprog.

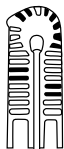
Formålet med undervisningen i dansk er at opleve, udvikle og fremme elevernes forståelse af sproget, som det væsentligste middel til at knytte os sammen i forskellige personlige, kulturelle, poetiske, historiske, politiske og sociale fællesskaber. Undervisningen har desuden til formål at medvirke til elevernes personlighedsudvikling (alsidige personlige udvikling/dannelse) ved at pege på vekselvirkningen dels mellem sprog og virkelighed og dels mellem individ og fællesskab.

Undervisningen skal tale til elevernes lyst, fantasi og engagement, så de finder glæde ved at udtrykke sig sprogligt. Undervisningen skal give dem mod på og evne til at formulere sig om deres liv, drømme og tanker i samtale og fortælling, samt forsøge at klargøre menneskelivets grundvilkår i et alsidigt og nuanceret samspil med andre.

Undervisningen skal udvikle elevernes udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og indsigt i sprog, litteratur og andre udtryksformer.

Undervisningen skal give eleverne kendskab til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab.

Eleverne skal i faget dansk fremme deres oplevelse og forståelse af litteratur og andre æstetiske tekster, fag- tekster, sprog og kommunikation som kilder til udvikling af personlig og kulturel identitet. Faget skal fremme elevernes indlevelsesevne og deres æstetiske, etiske og historiske forståelse. Eleverne skal i faget dansk styrke deres beherskelse af sproget og fremme deres lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre.

Fagets kerneområder

Læsning

Arbejdet med læsningen har et sigte at give en forståelse af, at læsning er nøglen til på egen hånd og i fællesskab med andre at tilegne sig viden.

Undervisningen i læsning skal bidrage til:

- At opleve og fordybe sig i tekster og ligeledes at tekster er kilde til udvikling af personlig og kulturel identitet. At læsning gør dem i stand til at opleve, engagere sig, reflektere, tage kritisk stilling, respondere og handle på baggrund af det, de læser
- At præsentere det sanselige, det forunderlige og åbne elevernes fantasiverden for at udvikle evnen og lysten til at møde det ukendte og det, der kan være svært at sætte ord på
- At forstå, at læsning er grundstenen for kunne tage kritisk stilling og være aktiv deltager i et demokratisk samfund
- At have kendskab til og kunne anvende forskellige læsestrategier tilpasset læsesituationen.
- At tilegne sig færdighed i at læse sikkert og hurtigt med forståelse, indlevelse og indsigt i forskellige teksttypers egenart
- Læseoplevelse, læseglæde og fortsat udvikling af læsefærdigheder

Litteratur

Arbejdet med litteraturen er et væsentligt værdiskabende middel ind i den almene dannelse.

Gennem arbejdet med ældre og nyere litteratur tilegner eleverne sig kundskaber om:

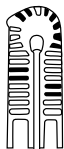
- Dansk litterær og kulturel tradition og udvikling
- Dansk og udenlandsk litteratur
- At litteraturen omfatter såvel umiddelbar oplevelse som færdigheder i fortolkning, vurdering og perspektivering på baggrund af analytisk fordybelse
- Litterære genrer, fortælleteknik og virkemidler og med teksters etiske og æstetiske dimension.

Fremstilling

Centralt i undervisningen er håndskrift og layout, forberedelse, fremstilling, respons, korrektur, præsentation og evaluering.

Der arbejdes med:

- At forberede, fremstille, revidere og færdiggøre produkter med henblik på præsentation
- At eleverne udvikler færdighed i at udtrykke sig skriftligt med sans for skriftsprogets og forskellige teksttypers særlige former og muligheder
- At benytte bevidst og varieret skrivning som udtryk for tænkning og læsning
- at fremstille tekster med et modtagerrettet formål

Sprog

Arbejdet med at sprog har det overordnede formål; at udvikle færdigheder i at bruge sproget bevidst og varieret både mundtligt og skriftligt.

Dette sker ved, at der arbejdes med:

- Der arbejdes med at øge og udvikle elevernes ordforråd og begrebsverden.
- Eleverne udvikler deres færdighed i at give sprogligt udtryk for fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en form, der passer til situationen.
- Arbejdet med sproget omfatter kundskaber om sprog og sprogbrug, herunder bevidsthed og viden om sprogformer, sproglig stil og korrekthed og om sprogets virkemidler, funktioner og opbygning.
- Undervisningen arbejder med at gøre eleverne i stand til at kunne bruge kropssprog og stemme hensigtsmæssigt.

Fagets læseplan

Efter 3. klasse:

Læsning:

Læsningen i de første skoleår bygger på en balanceret læseindlæring, der sikrer både den tekniske læseindlæring/afkodning og den meningsorienterede læsning, hvor barnet møder et varieret univers og forholder sig til verden med kritisk opmærksomhed. Børnene skal derfor lære:

- At anvende sikre automatiserede afkodningsstrategier til læsning af almindeligt brugte ord i alderssvarende tekster
- At læse med begyndende bevidsthed om udbyttet af det læste
- At kunne genfortælle indholdet og udtrykke forståelse for det læste. Læse sprogligt udviklende tekster og bruge enkle læseforståelsesstrategier
- At læse skønlitterære, faglitterære bøger og digitale tekster.
- At udvælge bøger til egen læsning.
- At opnå passende læsehastighed og præcision
- At læse og have kendskab til billedromaner, romaner, noveller, digte, tegneserier, salmer og sange, samt ældre tekster fra kanonen.
- At fortsætte og tage ansvar for egne læserutiner
- At undre sig og samtale omkring læste eller lyttede tekster.

Fremstilling:

Undervisningen i skriftlig fremstilling i de første skoleår stiler mod at der sker en udvikling fra at kunne skrive med afsæt i sig selv – egne oplevelser, erfaringer, holdninger, tanker til at kunne

skrive på baggrund af noget udenfor sig selv – informationer, inspiration, viden, holdninger fra kilder.

Efter 3. årgang har eleverne mødt og arbejdet med de syv forskellige fremstillingsformer på et niveau der passer til indskolingen.

- Fortællende
- Berettende
- Beskrivende
- Instruerende
- Forklarende
- Argumenterende
- Reflekterende

Derigennem er der fokus på følgende:

- At skrive enkle fiktive tekster og små sagtekster
- At finde information i tekster og organisere ideer til egen skrivning bl.a. via skriverammer
- At skrive med et passende ordforråd til forskellige formål
- At stave til lydrette og hyppige ord i egne tekster
- At udtrykke sig i enkle produktioner med billede og tekst, med henblik på at underholde, overbevise, eller oplyse.
- At udtrykke sig multimodalt dels analogt (med anvendelse af tegninger, billeder og håndskrift) og dels digitalt.

Litteratur:

Teksterne i indskolingen bredes ud, således at børnene møder et tekstunivers, der giver mulighed for at undre sig over teksters mangfoldighed i fremstillingsform, betydning og medbetydning.

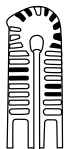
Børnene skal derfor lære:

- At kende forskellen mellem fiktion og ikke-fiktion og kunne tale om genre og hovedindhold
- At kende genres og enkelte forfatterskabers særpræg
- At samtale om litterære tekster og andre udtryksformer ud fra umiddelbar oplevelse og begyndende kendskab til faglige begreber
- At forstå at tekster og andre udtryksformer kan udtrykke holdninger og værdier
- At undre sig over det læste eller oplæste.
- At udtrykke egne oplevelser i mødet med teksten via tale, dialog, billeder, lyd, tekst og drama.

Sprog:

I indskolingen er der fokus på det fortællende sprog, men også på at bruge sproget til at overbevise og oplyse. Børnene lærer derfor:

- At bruge talesproget i samtale og samarbejde og kunne veksle mellem at lytte og at ytre sig

- At udvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk
- At fremlægge, referere, fortælle og dramatisere
- At give udtryk for fantasi, følelser, erfaringer og beskrive viden om enkle emner
- At bruge sproget til kontakt og som personligt udtryk

Efter 6. klasse:

Læsning:

I arbejdet med læsning skal eleverne omkring følgende:

- At anvende sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning
- At bruge forskellige læseforståelsesstrategier og anvende forskellige læseteknikker
- At læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster
- At læse med bevidsthed om eget udbytte af det læste
- At udvikle faste læserutiner og oparbejde læsekultur
- At læse op med tydelig artikulation og fortolkende betoning
- At fastholde egne læserutiner og daglig læsning

Fremstilling:

Efter 6. årgang har eleverne mødt syv forskellige fremstillingsformer:

- Fortællende
- Berettende
- Beskrivende
- Instruerende
- Forklarende
- Argumenterende
- Reflekterende

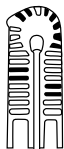
Derigennem er der fokus på følgende:

- At indsamle og disponere stof før skrivning
- At skrive fra idé til færdig tekst
- At strukturere og variere eget skriftsprog og skabe sammenhæng mellem sætninger og afsnit
- At stave alle almindelige ord sikkert, bruge korrekte bøjningsformer og anvende afsnit og hensigtsmæssig tegnsætning
- At layoute tekster til bestemte formål og modtagere
- At udvikle den enkelte elevs håndskrifts- og IT-skriftlige færdigheder
- At benytte sig af skriveskabeloner i skriveprocessen

Litteratur:

I mødet med litteraturens mangfoldighed skal eleverne opnå færdigheder i:

- At vise kendskab til både genrens og enkelte forfatterskabers særpræg

- At kende til litteraturens foranderlighed gennem tiderne og til, at litteratur afspejler den tid, den er blevet til i
- At finde og forholde sig til udtryk for værdier i andres udsagn og i tekster og andre udtryksformer
- At fortolke, perspektivere og forholde sig til tekster og andre udtryksformer ud fra både oplevelse og analyse
- At karakterisere og kunne anvende forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion

Sprog:

I undervisningen af elevernes sprogforståelse skal der gives mulighed for:

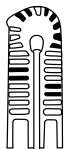
- At bruge talesproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde og diskussion og fungere som ordstyrer
- At videreudvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk
- At udvise begyndende bevidst brug af sproget; herunder argumenterende, debatterende og informerende
- At udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i sammenhængende form
- At lytte aktivt til andre og følge op med spørgsmål og respons
- At vise kendskab til sprogets spændvidde fra hverdagsprog til kunstneriske udtryksformer
- At kende forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog og kunne karakterisere dem
- At skelne mellem hel- og ledsætninger, kende de vigtigste sætningsled og have viden om forskellige ordklasser og deres funktion i sproget
- At forklare samspillet mellem genre, sprog, indhold og situation
- At kende betydningen af sproglige virkemidler
- At have kendskab til nordiske nabosprog

Efter 9. klasse

Læsning:

Det overordnede formål med elevernes læseudvikling er at klæde dem på til et liv som aktive og deltagende medborgere i et demokratisk samfund. Herudover bidrager gode læsefærdigheder til at åbne for litterære oplevelser, eleverne kan spejle sig i og blive klogere på dem selv og deres omverden.

- At kunne forholde sig kritisk til det læste
- At kunne oplæse både kendte og ukendte tekster på en flydende og meningsskabende måde
- At fastholde og udvikle læselyst af både skøn- og faglitterære tekster
- At fortsætte udviklingen af sikre og effektive læse- og afkodningsstrategier til alle typer af tekster
- At kunne udlede og sammenfatte det væsentligste i læst stof
- At fastholde egne læserutiner og daglig læsning
- At bruge opslagsværker til forståelse af ord og fagudtryk

Fremstilling:

Det overordnede formål med det skriftlige arbejde er, at eleverne bliver i stand til at udtrykke sig i et korrekt, varieret, klart og forståeligt skriftsprog, der passer til kommunikationssituationen.

Efter 9. årgang har eleverne arbejdet med følgende syv forskellige fremstillingsformer:

- Fortællende
- Berettende
- Beskrivende
- Instruerende
- Forklarende
- Argumenterende
- Reflekterende

Derigennem er der fokus på følgende:

- At kunne udtrykke sig skriftligt indenfor forskellige genrer med brug af genretypiske fremstillingsformer, herunder relevant layout
- At kunne udtrykke sig skriftligt med korrekt semantik, syntax og tegnsætning
- At indsamle stof og disponere indholdet, så det fremmer hensigten med kommunikationen
- At skrive struktureret og med bevidste valg i en form, der passer til kommunikationssituationen
- At bruge skrivning bevidst og varieret som støtte for tænkning

Litteratur:

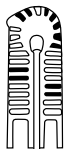
I danskfaget betragtes litteraturen og andre æstetiske tekster som vigtige grundsten i elevernes almene dannelse. Gennem mødet med litteraturen forholder eleverne sig til kultur, identitet og sprog, og får vigtige perspektiver på sig selv og den verden, de lever i.

Herunder er der fokus på følgende:

- At kunne perspektivere på tværs af litterære genrer og værker
- At kunne læse mellem linjerne og have blik for bagvedliggende motiver/temaer
- At gennemskue og forstå hensigten med brug af intertekstualitet
- At fastholde og udvikle nysgerrighed til forskellige litterære genrer
- At fortolke, vurdere og perspektivere tekster og andre udtryksformer ud fra såvel umiddelbar oplevelse som analytisk forståelse
- At anvende viden om litteraturens foranderlighed gennem tiderne og om, at litteratur afspejler den tid, den er blevet til i

Sprog:

Arbejdet med elevernes sproglige kompetence og udvikling sigter mod at give eleverne lyst og evne til at udtrykke klart, præcist og nuanceret.

Derigennem er der fokus på følgende:

- At øve at tale foran andre og formidle indholdet af sit arbejde
- At anvende en detaljeret, præcis og nuanceret ordforråd
- At kunne uddybe og begrunde holdninger og synspunkter
- At kunne lytte aktivt og forholde sig til andres ytringer
- At kunne forstå og benytte sig af sproglige billeder i læsning samt egen produktion
- At vise indsigt i sprogets spændvidde fra hverdagsprog til kunstneriske udtryksformer
- At kende forskellige sætningstyper og sætningsled samt ordklasserne og deres funktion i sproget
- At forholde sig analytisk og vurderende til sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i egne og andres tekster
- At gøre rede for og beherske betydningen af sproglige og stilistiske virkemidler
- At udvikle sproglig og kulturel kompetence til brug i en globaliseret verden
- At have kendskab til nordiske nabosprog